

Bostøtte og meldeplikten

I statsbudsjettet for 2004 foreslo Bondevik II-regjeringen å innføre et krav til bostøttemottakerne om at de måtte melde fra om inntektsøkninger på over 10 000 kroner. Et samlet Storting vedtok dette i stortingsbehandlingen. Tanken bak endringen var i utgangspunktet god. Fram til da kunne bostøttesøker få lagt til grunn årets inntekt hvis de hadde hatt inntektsnedgang. De som hadde hatt en inntektsoppgang hadde ikke plikt til å melde fra om dette. Endringen skapte balanse i regelverket når både inntektsøkninger og inntektsnedgang ble behandlet likt.

Stortinget og vekslende regjeringer har siden ordningen ble etablert i 1973 lagt vekt på at ordningen skal være administrativ enkel. Blant annet på grunn av dette ble opplysningene som dannet grunnlag for bostøtteberegningen hentet inn fra eksterne registre som ligningsregister og folkeregister. Siste tilgjengelige skatteligning var fram til for kort tid siden to år gammel. Systemet har vært meget brukervennlig både for stat, kommune og bostøttemottaker. Mottakerne trengte bare å søke i kommunen en gang. Etter den tid lå de inne i systemet til de falt ut på grunn av nye registerdata, flytting eller annet.

Hovedtyngden av bostøttemottakerne er minstepensjonister og uførepensjonister. Vel 70 000 husholdninger av totalt 106 000 husholdninger i bostøtten er i disse to gruppene. Ellers består mottakerne av flyktninger, psykisk utviklingshemmede og enslige forsørgere på overgangsstønad. Gjennomsnittsinntekten for bostøttemottakerne er på ca 107 000 kroner i året. Mottakerne er blant de fattigste i Norge og bostøtten har bidratt til at også disse gruppene kan skaffe seg og holde på en leid eller eid bolig.

Etter innføringen av nytt regelverk med meldeplikt informerte Husbanken kommunene og bostøttemottakerne i eget brev. I tillegg ble informasjonen lagt ut på Husbankens nettsider, og alle fikk informasjonen på bostøtteutbetalingsblankettene. Da inntektsdataene for 2004 forelå i august 2005, iverksatte Husbanken med en gang undersøkelser av effekten av regelverksendingen. De første undersøkelsene viste et så høyt omfang av saker hvor bostøttemottakerne hadde fått inntektsøkning på over 10 000 kr at det var behov for grundigere undersøkelser før resultatet ble rapportert til departementet våren 2006.

Undersøkelsen viste at det var om lag 40 000 husholdninger med inntektsøkninger på over 10 000 kroner som ikke hadde meldt fra om dette i 2004 og 2005. Dette har ført til en merutbetaling av bostøtte på 458 mill kroner.

For å kunne kreve tilbakebetaling må det etter regelverket (bostøtteforskriften) påvises at mottakerne har handlet i strid med redelighet og god tro. Regjeringsadvokaten, som har avgitt en uttalelse, sier det vil være svært vanskelig å bevise at mottakerne handlet i strid med redelighet og god tro ved å motta høyere bostøtte. Mange krav må dessuten uansett avskrives som uerholdelige og frafalles på et slikt grunnlag. Denne type saker ville være vanskelig å føre både juridisk og praktisk. Regjeringsadvokaten pekte også på at dette vil kreve store ressurser av rettsapparatet da tvangsinn drivelse måtte foretas. En kan illustrere dette med et eksempel. Manglende overholdelse av plikten til å melde inntektsøkninger kan være at barn tar seg ekstra jobb med å gå med avisen, eller at mottaker har hatt en liten jobb ved siden av trygden i en periode.

Den høye andel av bostøttemottakere som ikke har meldt fra om inntektsøkning viser at mottakerne av bostøtte har et annet forhold til denne tildelingsprosessen enn det som gjelder for andre stønadsordninger i og med at søkeprosessen i stor grad er automatisert. Kommunen står ofte for den praktiske utfylling av søknaden og kommunene får i mange tilfelle aksept for transport av støtten, dvs. at bostøtten tildeles kommunen og ikke husstanden.

Bare 3000 husstander har fulgt meldeplikten. Dette gir klare indikasjoner på at informasjonen fra Husbanken om meldeplikten åpenbart ikke har blitt forstått av bostøttemottakerne.

Etter Regjeringsens oppfatning vil administrasjonsutgiftene sannsynligvis overstige totalbeløpet staten kan inndrive. For å gi et anslag over hva som kan inndrives må alle sakene åpnes og vurderes. Det er beregnet at det vil kreve minst 32 ekstra årsverk i Husbanken for å gjennomgå de 40 000 sakene. Etter en gjennomgang antar Regjeringen, med støtte av Husbanken og Regjeringsadvokaten, at det er relativt få saker som kan forfølges i rettsapparatet. Likevel vil det ha store konsekvenser for domstolene dersom kravene skal tvangsinnføres.

Regjeringen har vurdert alternative strategier for oppfølging. Selv en moderat innkreving av for mye utbetalt bostøtte – f.eks at man kun vurderer saker der det er mottatt for mye bostøtte over et visst beløp - vil i verste fall innebære at mange fattige og økonomisk vanskeligstilte mister boligen. Dette vil være i strid med viktige målsetninger knyttet til både denne regjeringens og tidligere regjeringers fattigdomspolitik. Regjeringen foreslår derfor at for mye utbetalt bostøtte på grunn av manglende melding om inntektsøkning fra 2004 ikke innkreves.

Regjeringen mener at de erfaringene som er gjort innebærer at vi må si at ordningen som regjeringen Bondevik II innførte, ikke har fungert etter intensjonene. Regjeringen foreslår derfor at meldeplikten avvikles fra 1. januar 2007. Tidspunkt for terminvise vedtak i bostøtten forskyves, slik at vedtakene vil bygge på ferskere inntektsdata fra Skatteetaten. Dette forslaget vil ivareta forutsetningene om en fortsatt enkel og effektiv administrasjon av bostøtteordningen.

Konklusjon:

Meldeplikten ble vedtatt av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2004. Rapportering om virkning av regelverksendringen blir tatt inn i statsbudsjettet for 2007. Regjeringen foreslår at for mye utbetalt bostøtte fra 2. termin 2004 til og med 3. termin 2006, som følge av manglende etterlevelse av meldeplikten i bostøtteordningen, ikke blir innkrevd. Regjeringen foreslår videre at meldeplikten avvikles.